

Kompetencje małego dziecka w szkole

Dziecko rozpoczynające naukę w szkole posiada już pewne cechy, które potem wyodrębniają się jako specyficzny zestaw jego kompetencji. Muszą one być odkryte i zdiagnozowane, bo to pozwala na świadomą działalność dydaktyczną nauczyciela, który powinien eksponować cechy naturalne ucznia, ale też i rozwijać inne, niezbędne w jego dalszym życiu i które mogą gwarantować mu sukces w sytuacjach osobistych i zawodowych.

Właśnie trwa „konferencja naukowa” na temat Antarktydy i Arktyki. W tej chwili nie ma w klasie żadnego Jasia, Ani czy Karola. Wszyscy zamienili się w panią profesor Kowalską lub w pana profesora Kowalskiego. Przed nimi leżą „materiały naukowe”, które przygotowywali przez całą poprzednią lekcję. Głos zabiera dwójka „naukowców”. Pierwsza „pani profesor” staje śmiało przed dużą mapą ścienną, odwraca się do „audytorium” i pewnym głosem zaczyna swoje przemówienie naukowe o roślinności w Arktyce. Uśmiecha się do uczestników „konferencji” i z wielką lekkością posługuje pełnymi i barwnie zbudowanymi zdaniem. Modeluje ton wypowiedzi, i mówi jak osoba dorosła, pewna swojej wiedzy, chociaż tak naprawdę niewiele ma do powiedzenia. Następnie oddaje głos swojej współpracownicy – pani profesor Iksińskiej. Ta kuli się pod spojrzeniem pozostałych osób, wycofuje pod ścianę i nie patrząc nikomu w oczy, zaczyna cichutkim, zacinającym się głosem przekazywać bardzo rzeczowe i ciekawe

informacje, które samodzielnie wcześniej przygotowała. Z końca stołu konferencyjnego rozlegają się zniecierpliwione okrzyki: „Głośniej! Nic nie słychać!”. „Pani profesor” lekko podnosi głos, by za chwilę znów cichutko zacząć mówić o Arktyce.

Co powoduje, że jedno dziecko potrafi zaistnieć na forum klasy, mimo niewielkich predyspozycji intelektualnych, a inne – posiadając dużą wiedzę – nie jest w stanie się nią pochwalić? Czy tylko w świecie dorosłych istnieją tzw. kompetencje? Z całą pewnością każde dziecko od początku swojego świadomego istnienia przejawia własne talenty. To przede wszystkim one decydują o kompetencjach młodziutkiego człowieka, pojawiającego się w szkole. Ich odkrycie i zdiagnozowanie pozwala na świadomą działalność dydaktyczną nauczyciela w celu eksponowania kompetencji posiadanej przez dziecko już niejako naturalnie oraz rozwijania innych, które okażą się niezbędnymi w jego dalszym życiu.

Pojęcie kompetencji w świetle literatury pedagogicznej

W literaturze pedagogicznej spotykamy różne definicje kompetencji. W. Okoń określa kompetencje jako „zdolność do osobistej samorealizacji” (Okoń, 1996, s. 129), a ponadto uważa, że kompetencja jest rezultatem procesu uczenia się. Potwierdza to zakładaną wcześniej tezę, że odkrycie naturalnych kompetencji u dziecka jest pierwszym krokiem do rozwijania tych, które ma słabiej rozwinięte.

M. Czerepaniak-Walczak uznaje, że kompetencją jest „szczególna właściwość, wyrażająca się w demonstrowaniu na wyznaczonym przez społeczne standardy poziomie umiejętności adekwatnego zachowania się oraz przyjmowania na siebie odpowiedzialności za nie” (Czerepaniak-Walczak, 1997, s. 87–88). Inaczej mówiąc – jest to precyzyjne i przemyślane wykorzystanie posiadanej lub zdobywanej własnie wiedzy w praktyce. W trakcie tego procesu ▶

▶ ma miejsce także usprawnianie podejmowania odpowiednich decyzji i czynności.

W ujęciu lingwistycznym kompetencja rozumiana jest jako zakres uprawnień, pełnomocnictw, zasób czyjejs wiedzy, umiejętności lub odpowiedzialności. Pochodzi od łacińskiego słowa *competentia*, co znaczy „odpowiedzialność, zgodność, uprawnienie do działania” (Szymczak, 1978, s. 977). Od tego, jakie się ma kompetencje, zależy jak sobie będziemy radzić w określonym miejscu lub sytuacji.

Reasumując, można powiedzieć, że istotą kompetencji jest zbiór tego, co dziecko umie robić. Przejawia się to w wiedzy na temat, co i jak trzeba wykonać oraz psychologicznym nastawieniu do realizacji zadania. Oczywiście kompetencje to nie tylko same umiejętności czy same cechy osobowości. Jest to połączenie tych dwóch obszarów, które w konsekwencji daje zróżnicowanie między poszczególnymi uczniami – dlatego jedno dziecko wykona swoje zadanie doskonale, a inne nieco mniej.

Rodzaje kompetencji przejawianych przez małego ucznia w szkole

Nowa podstawa programowa kładzie nacisk na rozwijanie tzw. kompetencji kluczowych.

• Należą do nich: porozumiewanie się w ję-

zyku ojczystym oraz w językach obcych, kompetencje matematyczne, społeczne i obywatelskie, informatyczne, umiejętność uczenia się i rozwiązywania problemów w twórczy sposób. Już we wstępnej części podstawa programowa wprowadza pojęcie umiejętności podstawowych, powiązanych z kompetencjami kluczowymi, które są niezbędne w procesie poznawania i rozumienia otaczającej rzeczywistości (MEN, 2008). Do tych umiejętności podstawowych należą: czytanie, myślenie matematyczne, komunikowanie się, posługiwanie nowoczesnymi technologiami informacyjnymi, umiejętność uczenia się i pracy zespołowej (MEN, 2008).

Mówiąc o kompetencjach, należy na początku wykluczyć inne pojęcia, które mogą się z nimi kojarzyć. Mianowicie kompetencje to nie to samo, co standardy wymagań, podzielone zazwyczaj w kategorie takie jak czytanie, pisanie, rozumowanie, wykorzystywanie wiedzy w praktyce. Kategorie te stanowią umiejętności, czyli dotyczą praktycznej znajomości czegoś, biegłości w czymś, zdolności wykonywania jakiejś czynności. Natomiast kompetencją jest zakres czyjejs wiedzy i umiejętności. Zatem kompetencja jest pojęciem nadrzędnym w stosunku do umiejętności i można ją nazywać umiejętnością wyższego rzędu. Uczeń kompetentny to taki, który opanował większą liczbę umiejętności podstawowych,

a ponadto posiada wiedzę na temat miejsca, czasu i sposobu jej zastosowania. Stąd wniosek, że kompetencja dotyczy osoby, zaś umiejętność – konkretnego działania.

Dziecko, które rozpoczyna naukę, może posiadać już pewien zestaw cech, które wyodrębnią się w nim jako specyficzny rodzaj kompetencji. Składa się na to wiele czynników, m.in. rozwój psychofizyczny, o którym była mowa wcześniej. Ogromną rolę odgrywa też rodzina i środowisko, w jakim wra- sta dziecko.

We współczesnej sytuacji społeczno-kulturowej obserwuje się próby przezwycięzania paradygmatu edukacji opierającej się głównie na wiedzy. Młodzi ludzie, którzy kończą szkoły wyższe, wiedzą, że nie mogą się zamknąć zawodowo w obszarze, w którym zdobyli wykształcenie. Stąd od najmłodszych lat istnieje potrzeba kształtowania w nich takich kompetencji, które będą dawać im fundament wiedzy. Bowiem do skutecznego działania w nowych warunkach nie wystarcza już tylko owa wiedza i umiejętności. Trzeba je jeszcze umieć z sukcesem wykorzystywać.

Zatem uogólniając, kompetencje małego ucznia można podzielić na kilka grup.

Kompetencje językowe dotyczą posługiwa-

nia się poprawnym językiem, jego czynnego wzbogacania o różnego rodzaju pojęcia z wielu dziedzin życia i nauki, stosowania trafnych środków językowych oraz wyposażenia małego ucznia w podstawową wiedzę o budowie i funkcjonowaniu języka. Kompetencje językowe są niezwykle ważne, ponieważ umożliwiają przygotowanie ucznia do życia w otaczającej go rzeczywistości. Język jest tu sposobem komunikowania się zarówno w mowie, jak i na piśmie ze światem, w którym wszyscy żyjemy.

Kompetencje matematyczne manifestują się poprzez umiejętności matematyzacji życia codziennego. Wszystkie działania edukacyjne związane z matematyką, począwszy od klasyfikowania przedmiotów w zbiory po stosowanie umów dotyczących kolejności wykonywania działań oraz porównywanie różnicowe, ilorazowe i obliczanie obwodów figur geometrycznych, prowadzą do umiejętności wykorzystywania tej wiedzy w praktyce. Tak często wszyscy posługujemy się przecież metodami matematycznymi w życiu. Do rozwijania tych właśnie kompetencji u małego ucznia bardzo przyczynia się wspomniana wcześniej pamięć logiczna i procesy myślowe w postaci uogólniania i systematyzowania.

Kompetencje społeczne przejawiają się jako wiedza na temat właściwego zachowa-

nia, czyli przestrzegania norm i zasad życia społecznego w grupie. Kultura współżycia i współdziałania w grupie jest często podstawą zdrowego i harmonijnego rozwoju dziecka i jego kompetencji. Stanowi o poziomie dobrego samopoczucia dziecka w szkole i określa jasno granice jego poprawnego działania, czyli takiego, które jest akceptowane społecznie. Uczeń radosny i patrzący z ufnością w swoje edukacyjne poczynania ma w większości przypadków zapewniony sukces szkolny. Jednocześnie jest w wysokim stopniu zmotywowany do podejmowania aktywności poznawczej.

Do kompetencji społecznych zalicza się również umiejętność dobrego komunikowania się. Większość konfliktów między ludźmi na całym świecie, niezależnie od ich statusu kulturowego, narodowego, materialnego czy jakiegokolwiek innego, wynika z nieporozumień. Umiejętność właściwego porozumiewania się należy do umiejętności kluczowych w każdej sytuacji życiowej, zarówno dzieci jak i dorosłych. Zdolności komunikacyjne opierają się na nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi, asertywności, odpowiedzialności za własne słowa, panowaniu nad negatywnymi emocjami, pewności i akceptacji siebie. Dochodzi tu także umiejętność przystosowania się do sytuacji, która z różnych względów akurat tego

wymaga. W przypadku małego ucznia ten rodzaj kompetencji jest wyjątkowo trudny i często zależy od stylu wychowujących go rodziców. Osobiście uważam, że kompetencje komunikacyjne są nadrzędne wobec wszystkich pozostałych kompetencji, gdyż dają dziecku umiejętność potrzebną przez całe życie i gwarantującą mu sukces w różnych sytuacjach osobistych i zawodowych. Dobre porozumiewanie się z innymi zapewnia bowiem realizację wielu życiowych planów.

Kompetencje kreatywne ujawniają się jako umiejętności odnajdywania się w każdej sytuacji. W przypadku małego ucznia chodzi oczywiście o sytuacje edukacyjne, które mają mu w przyszłości pomagać w wychodzeniu z kryzysów i poszukiwaniu konkretnych rozwiązań dla siebie lub dla zespołu, w którym może pracować. Kompetencje kreatywne są obecnie wyjątkowo cenne i poszukiwane na rynku pracy. Ich rozwijanie jest więc znakomitą okazją do przygotowania małego ucznia do roli pracownika. Kreatywność może dotyczyć zarówno radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, jak również poszukiwania odpowiednich źródeł wiedzy do wykonania jakiegoś zadania. Ten rodzaj kompetencji zawiera w sobie sporo kompetencji społecznych, a wśród nich niezwykle użyteczne może być poczucie humoru, zdolności komunikacyjne, ▶

► umiejętność podejmowania szybkich decyzji oraz dokonywanie nietrywialnych wyborów.

Kompetencje informatyczne to takie, bez których współczesny świat już by nie funkcjonował. Ten rodzaj kompetencji dotyczy obsługi komputera w podstawowym zakresie, umiejętności wykorzystywania programów edukacyjnych z płyty, prostych czynności z zakresu edytora tekstów oraz korzystania z wyszukiwarek internetowych. Wszystkie te umiejętności są niezbędne jako wstęp do korzystania przez małego ucznia z nowoczesnych technologii informacyjnych. Dzięki nim będzie mógł rozwijać wszystkie swoje kompetencje w każdej potrzebnej sytuacji – zarówno edukacyjnej jak i w życiu – począwszy od najbardziej prozaicznych potrzeb, a skończywszy na wyszukaniu profesjonalnych informacji na najbardziej nurtujące go w danej chwili pytania.

Sposoby rozwijania kompetencji pożądaných

Istnieje wiele sposobów rozwijania kompetencji u małego ucznia. Oczywiście podstawowym sposobem jest praca podczas zajęć zintegrowanych. Służą temu różnorodne formy pracy, metody i nowoczesne środki, które powinny być wykorzystywane w jak największej ilości. Ogromne zalety ma pra-

ca grupowa, której należy nauczyć dzieci drobnymi krokami. Ich późniejsze pomysły i zgodność w kreowaniu tych pomysłów jest naprawdę zadziwiająca.

Rozwijanie **kompetencji językowych** odbywa się na każdych zajęciach. Sposób, w jaki dziecko komunikuje się z innymi, podlega ciągłej ewaluacji. Dotyczy ona zarówno poszerzania zakresu słownictwa małego ucznia, jak i aktywizowania tego słownictwa. Służą temu rozmowy na różne tematy, lecz zawsze związane z obszarami życia dziecka – jego rodziny, pielęgnowanych przez nią tradycji, nieoczekiwanych zdarzeń, wspólnych wyjazdów na wakacje, wesołych i smutnych spraw z życia codziennego. Tematem rozmów i wypowiedzi jest też przyroda, cztery pory roku, pogoda, święta, elementy historii Polski, bajki, legendy i opowiadania. Świetnym sposobem rozwijania kompetencji językowych jest samodzielne czytanie lektur, a następnie przekazanie refleksji na ich temat, co dzieci mogą robić również w domu. Okazją do tego rodzaju ćwiczeń jest zadanie polegające na przygotowaniu ustnego opowiadania o najciekawszej – zdaniem dziecka – przygodzie opisanej w lekturze.

Inną formą rozwijania kompetencji językowych są zabawy dramatyczne. Sprzyjają one aktywności intelektualnej małych uczniów,

wykorzystując ich naturalną skłonność do naśladownictwa i zabawy. Dziecko musi się wczuć w postać i działać spontanicznie, bez scenariusza – stąd też ruch i gest zawsze wyprzedzają słowa przybierające formę dialogów czy monologów.

Kompetencjom językowym bardzo dobrze służą zabawy w scenki teatralne, podczas których mali uczniowie tworzą wypowiedzi ustne. Mobilizują one dzieci do jasnego i ciekawego dla innych małych widzów formułowania pomysłów.

Wyjście do kina czy na spektakl teatralny daje małemu uczniowi możliwość zetknięcia się z językiem scenicznym, aktorskim, a więc pięknym i wręcz wzorowym pod względem poprawności gramatycznej i stylistycznej.

Świetnym sposobem rozwijania **kompetencji matematycznych** jest posługiwanie się konkretnymi materiałami od samego początku edukacji matematycznej. Kasztany, żołądźce, klocki, figury geometryczne, kredki, żetony znajdują różnorodne zastosowanie podczas wprowadzania liczb, a także przybliżania dzieciom stosunków przestrzennych i orientacji w przestrzeni. Posługiwanie się językiem matematycznym w sytuacjach praktycznych daje im szansę na polubienie matematyki także w przyszłości. ►

Ratujemy i uczymy ratować

Rok szkolny 2012/2013 został obwołany przez Ministra Edukacji Narodowej Rokiem Bezpiecznej Szkoły. Warto zatem przypomnieć o programie edukacyjnym *Ratujemy i uczymy ratować* zainicjowanym przez Jerzego Owsiaaka i Fundację Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.

W ramach programu, dzięki przeszkolonym pedagogom, dzieci uczą się najprostszych zasad udzielania pierwszej pomocy – od prawidłowego wezwania pomocy przez telefon, po podstawowe czynności przy osobie poszkodowanej.

Program jest objęty honorowym patronatem Ministra Edukacji Narodowej.

► Możliwość uczestniczenia w zajęciach kółka matematycznego jest doskonałą okazją do matematyzacji wielu dziedzin codziennego życia, gdyż istnieje wówczas szansa na zajmowanie się takimi zadaniami, na które brakuje czasu podczas codziennych zajęć edukacji wczesnoszkolnej.

Ogromne walory poznawcze mają też przeprowadzane przez dzieci doświadczenia naukowe. Sprawdzanie pojemności różnych naczyń, długości przedmiotów, ciężaru wielu rzeczy z ich otoczenia sprawia, że mali uczniowie nabierają kompetencji matematycznych w praktycznym wymiarze.

Świetnym sposobem rozwijania tej kompetencji jest też odczytywanie map, tabelek funkcyjnych, diagramów i innych zestawień przedstawiających różne symulacje realnych sytuacji. W oparciu o takie dane można układać zadania tekstowe, rozwiązywać je w różny sposób i przekształcać w zależności od konkretnie wybranych informacji.

W obszarze kompetencji matematycznych leży także szeregowanie, klasyfikowanie i wnioskowanie, które można z powodzeniem realizować w formie czynności na zbiorach.

Sposobem rozwijania **kompetencji społecznych** jest przede wszystkim praca

w parach i zespołach. Tego rodzaju zajęcia dają możliwość nawiązywania kontaktów społecznych, rozwijają komunikatywność, umiejętność jasnego artykułowania potrzeb czy oczekiwań. Są też okazją do ujawniania się zdolności przywódczych wśród dzieci, które uczą się przy tym asertywności na wypadek konfrontacji oraz brania pod uwagę zdania innych członków grupy, czyli zgodnego współdziałania z rówieśnikami.

Współpraca dotyczy nie tylko samej nauki, może się także okazać bardzo przydatna podczas zabawy, która stanowi jedną ze szczególnych form pracy z młodszymi dziećmi w szkole. W trakcie zabawy dzieci uczą się przestrzegać reguł i zasad zachowania, mogą wyartykułować, co jest złe, a co dobre, co można robić, a czego nie wolno. Reguły obowiązujące małych uczniów w ich społeczności są adekwatne do reguł w świecie dorosłych – dlatego można powiedzieć, że stanowią doskonałe przygotowanie do życia społecznego i obywatelskiego w przyszłości.

Kompetencje kreatywne można rozwijać w bardzo aktywny sposób, np. w formie wszelkiego rodzaju zagadek, które dzieci wprost uwielbiają. Zagadki mogą dotyczyć każdej bieżącej tematyki – pór roku, roślin, zwierząt, zawodów, krajobrazów, świąt, rzeczy. Inną formą są łamigłówki, labirynty,

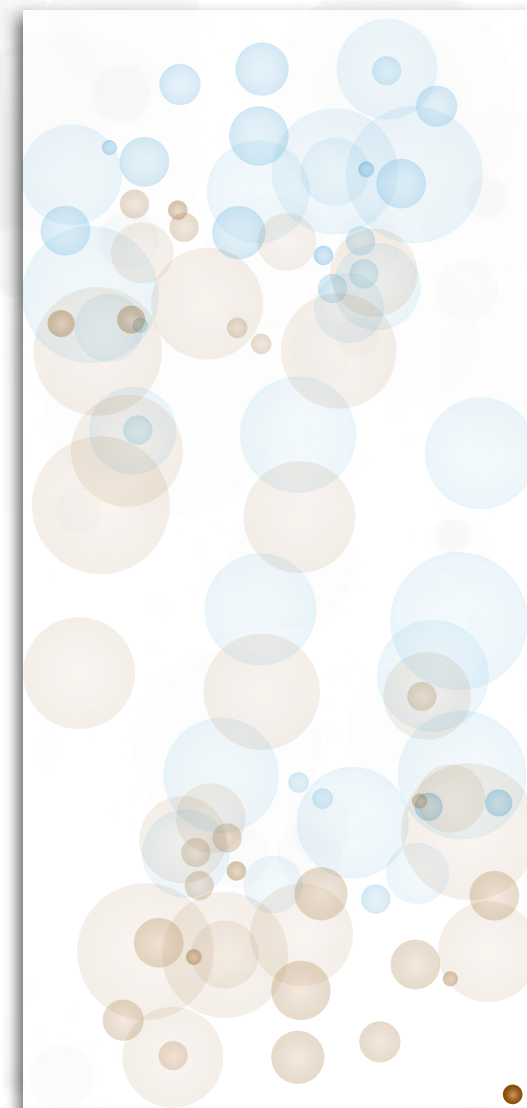
szarady, rebusy obrazkowe, diagramy. Dzieci lubią też konstruować gry planszowe, szczególnie w dużych rozmiarach. Zazwyczaj prezentują bardzo ciekawe pomysły i wymyślają warunki, które gry mają spełniać. Dziecięcy sposób tworzenia instrukcji jest bardzo kreatywny, a ponadto wyzwala w nich dużo twórczej radości.

Konstruowanie w przestrzeni daje dzieciom możliwość rozwoju wyobraźni przestrzennej, co może skutkować odkryciem u nich nowych zainteresowań i pasji.

Kreatywność małych uczniów można też rozwijać podczas zabaw ruchowych, kiedy samodzielnie przygotowują dla siebie nawzajem tor przeszkód lub plac zabaw, na którym potem wszyscy wspólnie będą mogli się pobawić.

Rozwijanie kompetencji kreatywnych to również praca nad opowiadaniem twórczym, układanie zadań tekstowych na matematyce, tworzenie dłuższych wypowiedzi pisemnych.

Kompetencje informatyczne są rozwijane w toku konkretnych czynności technologicznych. Należą do nich: posługiwanie się myszą i klawiaturą, nazywanie głównych części zestawu komputerowego, korzystanie z różnego oprogramowania i gier ►

▶ edukacyjnych, wykorzystywanie informacji internetowych, w tym także logowanie się do strony internetowej szkoły i sprawdzanie linków oraz dostrzeganie wielu opcji programowych i korzystanie z nich.

Przykłady rozwiązań praktycznych

Aby móc rozwijać kompetencje małego ucznia, najpierw trzeba go wyposażyć w zakres wiedzy odpowiadający jego poziomowi w danym wieku.

Przykładem rozwijania **kompetencji językowych** jest zabawa *Mała Redakcja*, która ma na celu wykreowanie pomysłu na klasową gazetę, poczynając od tytułu, zakresu tematycznego, poprzez stworzenie artykułów, aż po oprawę graficzną. Praca przebiega w kilku etapach, a propozycje składają poszczególne zespoły redakcyjne. Są one następnie weryfikowane przez cały zespół klasowy, aż do podjęcia ostatecznej decyzji dotyczącej tytułu, tematyki artykułów i wywiadów, wyznaczenia redaktorów graficznych oraz znalezienia sponsorów, którzy pomogą wydać gazetę.

Pierwszą pracą redakcyjną może być wywiad, do którego przygotowują się wszyscy uczniowie. Wywiadu może udzielić ciekawa osoba z najbliższego środowiska. Do tej zabawy zapraszałam i zapraszam rodziców

wykonujących wyjątkowe zawody, pracowników szkoły, których tak naprawdę dzieci mało znają, a którzy mają wiele ciekawego do powiedzenia, np. naszego dyrektora – z zamiłowania filatelistę z kolekcją ponad 100 tysięcy znaczków, autora kilku książek, w tym o dzielnicy, w której znajduje się nasza szkoła. Odwiedza nas wiele innych ciekawych osób z sąsiedztwa szkoły, wśród nich cudzoziemcy z egzotycznych krajów, pozostający czasowo w Polsce.

Przed przeprowadzeniem wywiadu dzieci ogólnie zapoznają się z informacjami na temat danej osoby. Następnie opracowują indywidualne pytania do gościa. Nie ustalają ich ze sobą, aby w trakcie spotkania i wywiadu koncentrować się na uważnym słuchaniu zarówno zaproszonego, jak i swoich rówieśników dziennikarzy. Jeśli uczniowie przygotowują dwa identyczne pytania i jeden z nich je zada, drugi uczeń już tego nie robi. Jednak wciąż zachowuje prawo do zabrania głosu, pod warunkiem że wymyśli inne pytanie.

Zabawa w *Małą Redakcję* jest pracochłonna i rozłożona w czasie. Jednak satysfakcja i radość wszystkich małych dziennikarzy, którzy biorą do rąk własną gazetę, jest nie do opisania. Taka aktywność znakomicie rozwija głównie kompetencje językowe, ale także społeczne, komunikacyjne i kreatywne.

Dzieci uczą się pracować w zespole, radzić sobie z konfliktami, konkurencyjnością pomysłów, rozwijać zdolności komunikacyjne, asertywnie podejmować decyzje i działać w sposób twórczy i kreatywny.

Przykładem rozwijania **kompetencji matematycznych** jest zabawa *Mały menedżer*, podczas której trzeba się wykazać takimi kompetencjami jak planowanie i przewidywanie. Ma ona bardzo praktyczne walory, ponieważ wyzwala w uczniach kreatywność. Młodzi menedżerowie pracujący w zespołach otrzymują na kartkach „plan zagospodarowania przestrzennego”. Posługują się figurami geometrycznymi, które posiadają określoną wartość cenową w walucie zwanej gradalami. Dostają konkretny budżet przeznaczony na budowę osiedla i muszą się w tym budżecie zmieścić – a zatem umieć zaplanować i przewidzieć, co i ile wolno im zbudować, aby wystarczyło środków. Dodatkowym zadaniem jest estetyczne i oryginalne zaprojektowanie osiedla.

Innym przykładem może być zabawa *Wyjście samochodowe*, która dotyczy działań edukacyjnych w obrębie zbiorów. Dzieci otrzymują plansze, na których narysowane są dwie drogi wymagające spełnienia określonego warunku jeżdżenia po nich przez dany samochód. Na planszach zaznaczone są też parking dla aut i meta dla tych samo- ▶

 Education-Portal.com
Making Education Accessible

oŚwiatowe Trendy

Education Portal stanowi interesujące połączenie funkcji informacyjnej o systemie edukacji, zasobowej oraz platformy e-learningowej działającej w systemie otwartej edukacji. Głównymi adresatami są wprawdzie studenci uczelni wyższych, ale są tu również kursy przedmiotowe realizowane online na poziomie szkoły średniej. Atutem tej strony jest umożliwienie zaliczania przedmiotów szkolnych w bliskim sąsiedztwie i połączeniu z kursami akademickimi w sposób podkreślający ciągłość i jednocześnie zacierający progowość tych etapów edukacji. Podejście to ma duże znaczenie w integracji środowisk szkolnych i uczelnianych, umożliwia wczesne wychwytywanie i przyciąganie talentów do kierunków cieszących się zapotrzebowaniem społecznym i gospodarczym oraz lepsze planowanie strategii tych podmiotów w warunkach silnej konkurencji i presji na osiągnięcie najlepszych wyników.

▶ chodów, które będą mogły tam dotrzeć. Samochodami są klocki o różnych kształtach i w różnych kolorach. Przy pierwszej drodze stoi znak informujący, że tędy mogą przejeżdżać tylko klocki-samochody czerwone. Przy drugiej drodze umieszczony jest znak zezwalający na przejazd tylko prostokątnym klockom-samochodom. Uczniowie rozpoczynają zabawę, a auto, które nie spełnia warunków, jest przez nich odstawiane na parking. W ten sposób do mety dojeżdżają pojazdy spełniające dwa warunki: są czerwone i prostokątne.

Jednym z praktycznych rozwiązań, w którym wiodące są **kompetencje społeczne**, jest zabawa *Zostań moim Aniołem*. Zaczyna się od wylosowania przez dzieci karteczek z imionami kolegów i koleżanek z klasy. Potem uczniowie cicho czytają, kogo wylosowali – a zatem wykorzystują już umiejętność czytania. Następnie, nie zdradzając czyje imię znalazło się na karteczce, zostają tajnym Aniołem tej osoby. Przed samym przeprowadzeniem zajęć w tej formie, dzieci otrzymują odpowiednią ilość informacji na temat okazywania komuś sympatii, troski, życzliwości, opieki i sposobów, jak mogą to wszystko zrealizować. Teraz, w konkretnych sytuacjach, mają więc okazję zweryfikować i zastosować posiadaną wiedzę. Orientują się też, jak zadbać o swojego podopiecznego, aby nie domyślił się, że ktoś specjalnie

nad nim czuwa. Ta zabawa rozwija nie tylko kompetencje społeczne, ale także i umysłowe. Udzielać pomocy uczeń może w różny sposób, np. pomóc koledze w odczytaniu polecenia, naprowadzić go na rozwiązanie zadania matematycznego, jeśli ma z tym kłopot, na przerwie po koleżeńsku przepytac z tabliczki mnożenia, wyjaśnić trudności ortograficzne przed dyktandem, wspólnie z kolegą przypomnieć sobie kierunki na mapie, zaśpiewać razem piosenkę, której słowa zostały zadane do nauczenia się na pamięć itp.

Innym przykładem rozwijania tego rodzaju kompetencji są zajęcia, podczas których w grupach należy przygotować informację na zadany temat, np. „Polscy nobliści”. Uczniowie wcześniej otrzymali informację o możliwościach, z jakich mogą korzystać – w bibliotece, czytelni, z materiałów encyklopedycznych w klasie i komputera z internetem, również na terenie klasy. Teraz dostają określoną ilość czasu na wykonanie zadania, czyli wykazanie słuszności przyznania tym osobom Nagrody Nobla. Mali uczniowie rozwijają w ten sposób kompetencje intelektualne oraz umiejętność radzenia sobie w różnych sytuacjach edukacyjnych. Natomiast forma zespołowa daje im szansę sprawdzenia się w ponoszeniu odpowiedzialności za efekt pracy całego zespołu.

Wszystkie kompetencje ucznia powinny być rozwijane poprzez aktywne formy pracy. Do takich należy praca nad projektem, który może trwać dość długo, na przykład pół roku. Może to być projekt ekologiczny, włączający dzieci w miejską akcję *Śmieci mniej, Ziemi lżej*. Oto przykładowe etapy realizacji takiego projektu:

- Konkurs na rymowanek ekologiczną nt. śmieci (**kompetencje językowe**).
- Przeliczanie ilości śmieci w swoich domach czy mieszkaniach.
- Praca domowa: Ile kg śmieci pojawia się w moim domu w ciągu 1 tygodnia?
- Praca w szkole: Obliczenia matematyczne, użycie wagi, dzielenie ilości kg przez ilość osób w rodzinie, wyciąganie wniosków. (**kompetencje matematyczne i kreatywne**).
- Sprawdzenie możliwości segregowania odpadów na osiedlu, w swojej dzielnicy, w mieście (**kompetencje kreatywne**).
- Sprawdzenie na miejskich stronach internetowych kalendarza wywozu odpadów wielkogabarytowych (**kompetencje informatyczne i kreatywne**).
- Analiza przepisów prawnych dotyczących palenia liści i śmieci na podwórkach miejskich (**kompetencje obywatelskie i informatyczne**).
- „Fotograficzne polowanie” – wyjście poza teren szkoły i sfotografowanie miejsc szczególnie zaniedbanych (**kompetencje społeczne, technologiczne i kreatywne**). ▶

- Wystąpienie z oficjalną prośbą na piśmie do Miejskiego Zarządu Gospodarki Komunalnej o przydzielenie i ustawienie w wyżej wymienionych miejscach koszy na śmieci (kompetencje językowe i społeczno-obywatelskie).
- Wykonanie w klasie wesołych pojemników do segregowania śmieci: osobnych

na kartoniki po mleku, osobnych na ścinki papieru i osobnych na pozostałe śmieci (kompetencje technologiczne i społeczne).

- Podsumowanie projektu i radosna zabawa po dobrze wykonanej pracy. W trakcie zabawy dyskotekowej – pokaz mody – kreacji zaprojektowanych z różnorodnych odpadów: starych tkanin, zużytych płyt

CD, rolek po papierze toaletowym, foliowych worków itp. (kompetencje kreatywne i technologiczne).

Wiesława Krysa

Bibliografia

Czerepaniak-Walczak M., (1997), *Aspekty i źródła profesjonalnej refleksji nauczyciela*, Toruń: Edytor. | Janicka-Panek T., Małkowska-Zegadło H., Zielkowska L., (2012), *Program nauczania zintegrowanego w klasach 1–3 szkoły podstawowej*, Warszawa: Juka. | Leżańska W., (2009), *Nauczyciel wczesnej edukacji w kontekście zmian edukacyjnych*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. | MEN, (2008), *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 28 grudnia 2008 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, Dz.U. 2009 Nr 4, poz. 17. | Okoń W., (1996), *Nowy słownik pedagogiczny*, Warszawa: Żak. | Szymczak M., (1978), *Słownik języka polskiego*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Wiesława Krysa

Nauczyciel dyplomowany w Szkole Podstawowej nr 17 w Zespole Szkół Ogólnokształcących nr 1 w Tarnowie. Pracuje z uczniami w klasach I–III.

Zainteresowana odkrywaniem dziecięcego potencjału i kreowaniem rozwoju dzieci w różnorodnych formach edukacyjnych i wychowawczych, m.in. poprzez współpracę z rodzicami.

Szczególną wagę przywiązuje do jakości komunikowania się dzieci, ich ciekawości poznawczej, efektywnego przyswajania wiedzy i stosowania jej w praktyce.

Autorka publikacji w tarnowskiej i ogólnopolskiej prasie pedagogicznej – „Świecie ciszy” i „Wychowawcy” oraz książce „Bliższe Ojczyzny – Małopolska. Promocja edukacji regionalnej”.

Posiada międzynarodową akredytację Coch ICI, realizuje szkolenia i konferencje dla nauczycieli szkół i przedszkoli.

W 2000 r. wyróżniona w ogólnopolskim konkursie na scenariusz lekcji i zajęć zintegrowanych „Gniezno – stąd nasz ród”.

Laureatka Nagrody Prezydenta Miasta oraz nagród dyrektorskich.